

Grönstrukturutredning för **Detaljplan för bostäder och förskola i Brunnsbo**

Linn Ryding
Park- och naturförvaltningen
2022-12-22

Sammanfattning

Inom aktuellt detaljplaneområde råder brist på tillgängliga grönytor samt stadsdelspark. För en ökning av sociala och ekologiska värden i samband med föreslagen exploatering bör följande beaktas:

Vad finns och vad behövs?

Nyttja

- Befintlig grönstruktur, inklusive bostadsgårdarna

Värna

- Befintliga trädvärden
- Värdefull naturmark
- Åtkomst till naturmark (entrépunkter)

Utveckla

- Befintlig bostadsnära park inklusive lekplats
- Värden på Arödsberget

Tillskapa

- Yta invid befintlig bostadsnära park
- Områdeslekplats
- Platsbildning vid Folkets hus

Behov av kompensationsåtgärder

- Eventuella förlorade trädvärden
- Yta som tas i anspråk för förskola

Behov av ytterligare utredningar

- Förslagshandling för utveckling av park
- Förslagshandling områdeslekplats
- Naturvärdesinventering med fördjupad trädinventering
- Förstärkningsåtgärder

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Utredningens syfte	4
Utredningens innehåll	4
Övergripande grönstruktur	6
Platsens sammanhang	6
Stadsdelens grönstruktur	8
Offentlig friyta	9
Planområdets grönstruktur	13
Trädvärden	17
Nåbarhetsanalys	20
Detaljplanens påverkan	23
Detaljplanens syfte	23
Konsekvens av detaljplanen	23
Behov av kompensationsåtgärder	23
Förslag på strategi	25
Nyttja	25
Värna	25
Utveckla	26
Tillskapa	27
Ytterligare utredningar	29
Bilaga: Planeringsförutsättningar	30

Bakgrund

Utredningens syfte

Grönstrukturutredningen är en områdesspecifik utredning inom program eller planarbete. Syftet med utredningen är att så tidigt som möjligt i planeringsprocessen sammanställa befintliga värden, brister, behov och möjligheter kopplat till grönstrukturen och den tänkta förändringen i det aktuella området. Detta för att informationen ska kunna komma in i rätt skede och kunna hanteras inom ramen för planprocessen. Utredningen berör framförallt mark planlagd eller förvaltd som allmän plats park eller allmän plats natur.

Utgångspunkten i utredningen är de mål och strategier för grönstrukturen och dess värden som finns beskrivna i *Göteborgs grönplan* (2022), *Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser* (2019) och *Översiktsplan för Göteborg* (2022).

Grönstrukturutredningen ska:

- Beskriva grönstrukturens kvaliteter och brister inom det aktuella området utifrån Stadens eller förvaltningens mål och riktvärden i styrande dokument.
- Analysera hur föreslagen planering kan komma att påverka befintlig grönstruktur i det aktuella området.
- Ringa in om det finns behov att utveckla grönstrukturen – och om möjligt ange en strategi för detta – i det aktuella området för att Stadens eller förvaltningens mål ska uppnås.

Utredningens innehåll

I utredningen görs en beskrivning av grönstrukturens befintliga värden – både sociala och ekologiska – och dess roll i den gröna infrastrukturen. Fokus för analyserna i utredningen är dock de sociala värdena. Befintliga ekologiska värden beskrivs utifrån rådande kunskapsläge och där det finns särskilt behov av fördjupad kunskap beskrivs det.

I grönstrukturutredningen analyseras vidare andelen offentlig friyta i det aktuella området. Andel offentlig friyta är en indikator som

mäter ett områdes kapacitet för förtätning på ett sätt som även ger förutsättningar för att bevara och utveckla ekologiska och sociala värden. Rekommendationen om minst 15% offentlig friyta är en inriktning för Göteborgs stad enligt översiktsplanen och en av indikatorerna i stadsbyggnadskontorets verktyg för arbete med god gestaltad livsmiljö (Stadsbyggnadskontoret, 2021). Siffran används som utgångspunkt i analysen för friytetillgång.

För att säkerställa att park- och naturområden finns nära göteborgare och besökare finns riktvärden kopplat till bostadsnära park eller naturområde samt stadsdelspark. Dessa är beskrivna i Göteborgs grönplan (2022) och Översiktsplan för Göteborg (2022). Hur väl riktvärdena uppnås i det aktuella området beskrivs i en närbarhetsanalys. I analysen finns även en fördjupning som beskriver hur stor del av park- och naturområdena som är tillgängliga eller delvis tillgängliga för att ge en bild av dess användbarhet idag.

För att i planeringen lägga särskilt fokus på barnperspektivet finns Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser (2019) som sätter barnen i fokus. Med utgångspunkt i dess riktvärden görs en närbarhetsanalys av lekplatserna i det aktuella området.

Förutom ovan nämnda analyser redogör grönstrukturutredningen även för behov och potential i den sammanhängande grönstrukturen genom åtgärder i det aktuella området. Det kan handla om vilka gröna eller blågröna stråk som är viktiga att värna eller kopplingar som det finns behov av att utveckla.

Med utgångspunkt i den befintliga situationen och analyserna bedöms planförslagets påverkan på grönstrukturen. Bedömningen mynnar (i de fall vi ser det möjligt att hantera det inom ramen för programmet/planen) i förslag för strategi för det aktuella området.

Läs mer om dokumenten och de riktvärden som är underlag för analyserna i bilagan sist i utredningen.

Övergripande grönstruktur

Nulägesbeskrivning

- Park- och naturnämndens förvaltarområden
- Detaljplaneområde

Platsens sammanhang

Denna grönstrukturutredning analyserar förutsättningarna för att leva upp till stadens grönplan vid upprättande av detaljplan i Brunnsbo i stadsdelen Backa. Planområdet är beläget cirka 2,5 kilometer fågelvägen nordöst om Göteborgs centrum. Största delen av området är i översiktsplanen markerat som blandad stadsbebyggelse. En mindre del är utpekad som parker, natur- och rekreationsområden. Söder om planområdet ligger Backaplan där storskalig stadsutveckling pågår. Norr om planområdet ligger Selma Lagerlöfs torg, där också stadsutveckling pågår längs Litteraturgatan mot torget.

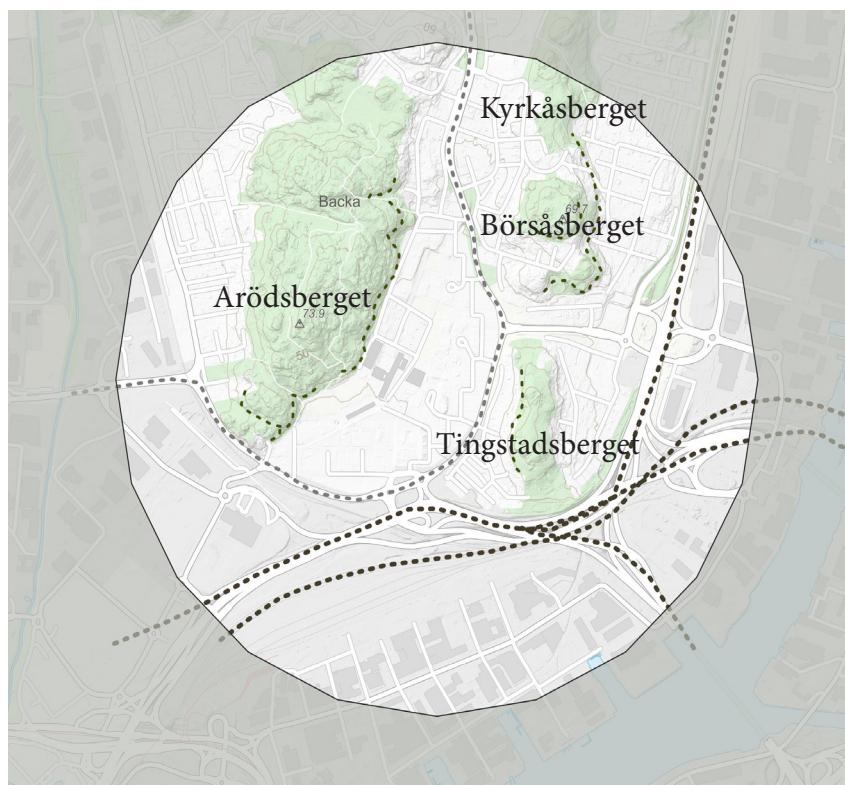

Markanvändningskartan från översiktsplanen

Området med omnejd består främst av bostadsbebyggelse från 60-talet byggd på flack, före detta åkermark. Mot Litteraturgatan är smala lamellhus placerade och västerut består beståndet till stor del av hus i park, punkthus samt en del småhus. Området är välförsörjt av kollektivtrafik och service, framförallt vid Brunnshotorget. Detaljplanen ämnar möjliggöra bostäder, offentlig service i form av förskola med tillhörande friytor samt spårväg längs Litteraturgatan. Projektet syfte är också att säkerställa tillräckliga rekreationsytor för både befintliga och tillkommande bostäder. Målet är bland annat att nå balans mellan byggnader och attraktiva vistelsemiljöer. På grund av områdets placering i landskapet r

Barriärer

I planområdet sträcker sig del av Litteraturgatan, en gata som upplevs som en barriär i området till följd av få passager för gång och cykel. Söder om området återfinns större barriärer i form av europavägar och hamnbanan, båda tungt trafikerade. Planområdet befinner sig också mellan två naturliga barriärer i form av Arödsberget och Tingstadsberget, Kyråsberget samt Skårsberget.

----- Naturlig barriär

----- Större byggd barriär

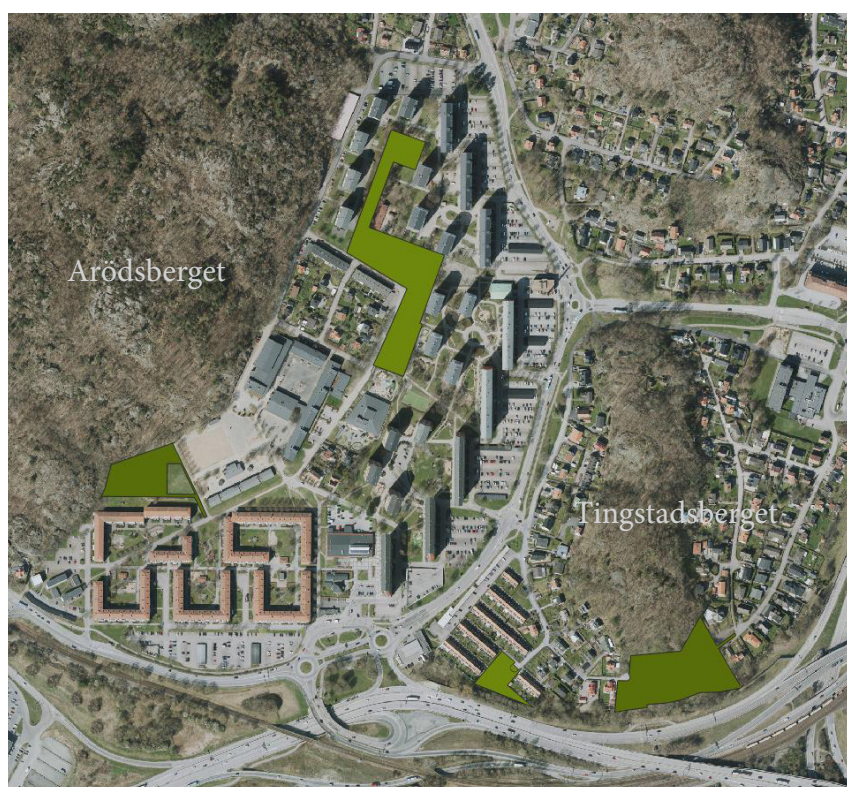
----- Mindre byggd barriär

Pågående planering i området

1. Spårväg mellan Brunnsbo - Linné
2. Pendelstation för Bohusbanan
3. Citybuss Backa

Stadsdelens grönstruktur

Grönstrukturen inom föreslaget detaljplaneområde med omnejd består bland annat av markanta bergsknallar i öst och väst. I väst återfinns Arödsberget som på sina delar går att nå genom stigar och trappor men till stor del är svåråtkomligt. Arödsberget innehar många ekologiska värden samt en del sociala värden, så som naturupplevelse och utsikt. Öster om planområdet ligger de mindre bergsknallarna Tingstadsberget, Bergåsberget och Kyrkåsberget.

Bostadsnära park, tillgänglighetskategori

- 1
- 2

Backa har ett antal grönytor som potentiellt kan fungera som bostadsnära parker, kartbilden ovan visar dessa i tillgänglighetskategori 1 och 2 (se vidare om kategoriseringen på sidan 32) men inom området finns brist på större parker såsom stadsdelsparker eller stadspark. Områdets kuperade terräng gör att större ytor för plan, anlagd parkmark är svår att tillskapa och att de plana, tillgängliga ytor som finns inom området bör värnas.

Ytan tilltänkt för förskola med Arödsberget i bakgrunden

Del av den bostadsnära parken i mitten av planområdet

Glimt av Tingstadsberget med byggnation i förgrunden

Bebyggelsestrukturen är uppförd så att områdets bostadsgårdar utgör en viktig del av grönstrukturen, både ur social och ekologisk synpunkt. Så även områdets bostadsträdgårdar. Inom den större bostadsnära park som finns inom området samt på en del bostadsgårdar finns också en del yta för odlingar. Ytan i parken drivs av en odlarförening genom avtal med park- och naturförvaltningen.

Offentlig friyta

Rekommendationen om minst 15% offentlig friyta är en inriktning för Göteborgs stad enligt översiktsplanen och en av indikatorerna i stadsbyggnadskontorets verktyg för arbete med god gestaltad livsmiljö. Analysen i grönstrukturutredningen görs på all offentlig friyta respektive offentlig friyta som är relativt tillgänglig. Detta för att ge en bild av den totala andelen yta respektive hur stor del av denna som är mer lätt att nyttja idag.

Analysområde - detalplaneområdet med en 400 meter buffertzon

Offentlig friyta på park- och naturnämndens ytor

- Park- och naturnämndens förvaltarområde
- Detaljplaneområde

Kartbilden ovan visar de grönområden som förvaltas av park- och naturnämnden inom analysområdet och ligger till grund för diagram 1 till höger. Kring planområdet finns en relativt hög andel grönyta på kommunal mark men mycket av denna återfinns på de bergsryggar som omgärdar detaljplaneområdet och är därmed otillgänglig för många grupper. Räknat på all yta som förvaltas av park- och naturnämnden är andelen 13 procent.

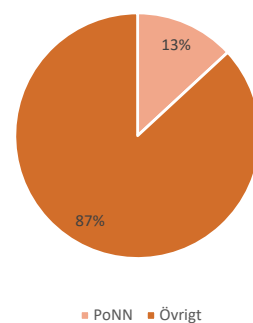

Diagram 1: Andel yta förvaltat av park- och naturnämnden samt övrig yta.

Offentlig friyta på kommunala ytor

- Park- och naturnämnden
- Fastighetsnämnden
- Detaljplaneområde

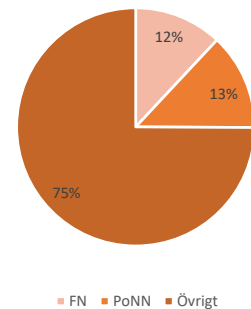

Diagram 2: Andel yta förvaltd av park- och naturnämnden, fastighetsnämnden samt övrig yta

Görs beräkningen på alla grönområden som förvaltas av kommunen, alltså inklusive de gröna ytor som i dagsläget förvaltas av fastighetsnämnden är andelen nästan det dubbla, en ökning med 12 %. Denna yta är utgörs dock av Arödsberget, en yta som ovan nämnt är otillgänglig för många grupper. Se diagram 2 till höger. Relevant i sammanhanget är att barriärerna söder om analysområdet är så pass dominerande att remsan i söder kan innehålla nästintill obefintliga sociala värden.

Tillgänglig friyta

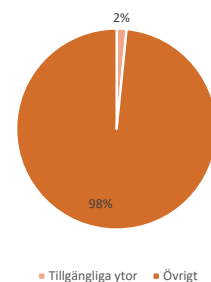

Bostadsnära park, tillgänglighetskategori

- 1
- 2
- Detaljplaneområde

Ett annat sätt att räkna på offentlig friyta är att enbart räkna med sådan mark som kan ses som relativt tillgänglig. I denna analys inkluderas därför endast de parker och naturområden som klassats som kategori 1 och 2, läs mer om kategoriindelningen på sida 32. Räknat på tillgänglig grön friyta är andelen i analysområdet endast 2 %. Inkluderat i denna beräkning är också den yta som i detaljplanen föreslås användas för förskoleverksamhet.

Sammanfattningsvis är tillgången på grönytor i stort goda men tillgången på tillgänglig friyta är bristfällig, varpå plana och tillgängliga grönytor bör värnas och tillskapas i den mån det är möjligt.

Andelen tillgänglig yta som förvaltas av park- och naturnämnden respektive övrig yta

Planområdets grönstruktur

Nulägesbeskrivning

områdeslekplats

stadsdelslekplats

Bostadsnära park tillgänglighetskategori

1

2

Detaljplaneområde

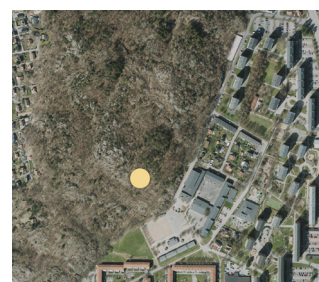
Torg

Övriga grönområden

Nedan följer en beskrivning av planområdets grönstruktur indelat i viktiga områden och platser.

Arödsberget

Till väster om detaljplaneområdet ligger Arödsberget som innehar höga ekologiska och sociala värden. Här återfinns sociotopvärdena lek, naturupplevelse, promenad, picknick samt utblick. Berget är otillgängligt till största del men går att nå på en del flackare ställen. Arödsberget är tillsammans med ytan nedanför utpekad som ett värdefullt natur- och friluftsområde i översiktsplanen. Detta innebär bland annat att det har särskild betydelse för att främja stadens biologiska mångfald, friluftsliv samt förutsättningar för att utveckla

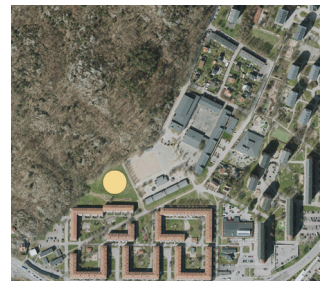
ekosystemtjänster. Bergsformationen beskrivs också som viktig för landskapsbilden.

Stig vid en av Arödsberget mer tillgängliga delar.

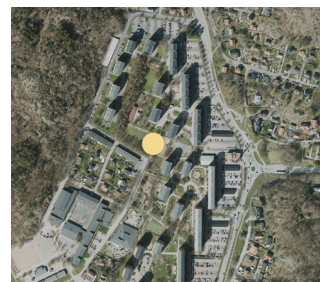
Yta sydväst om Brunnsboskolan

I den sydvästra delen av föreslaget detaljplaneområde återfinns en plan yta nedanför Arödsberget. Liksom Arödsberget ingår denna yta i det område som översiktsplanen anger som värdefullt natur- och friluftsområde. Enligt översiktsplanen ska som huvudregel inga åtgärder som påverkar områdenas värden för natur och friluftsliv genomföras. Ekosystemtjänster, särskilt ekologiska, ska utvecklas. Stor restriktivitet mot ny bebyggelse ska iakttas men i undantagsfall kan intrång tillåtas för skola/förskola. Här återfinns sociotopvärdena bollsport, lek samt sällskapslek.

Bostadsnära park (med odling)

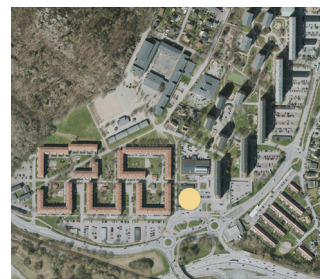
I mitten av planområdet finns en bostadsnära park innehållandes dels programmerade ytor, såsom Rimsmedsgatan stadsdelslekplats, en mindre bollplan och odlingar. Dels oprogrammerade ytor i parkens västra och norra delar. Parken är långsmal och sträcker sig från detaljplanens norra delar och ner till förskolan vid Rimsmedsgatan (se bild på sidan 13). Här återfinns flest sociala värden inom den offentliga friytan. Sociotopvärden på ytan är lek, blomning, bollsport, promenad, sällskapslek och odling.

Bilder från parken

Brunnsbo torg

En del service finns i bottenvåningarna på bostadshusen i området men den främsta knutpunkten för service finns på Brunnsbo torg. Torget är en viktig mötesplats i området.

Plats utanför folkets hus

I norra delen ligger Backa folkets hus som i dagsläget huserar ”house of possibilities” - en produktionsplattform för det fria kulturlivet. Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde vilket bör präglats platsens utveckling.

Bild: Folkets hus

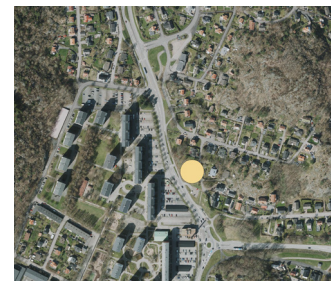

Grönya öster om Litteraturgatan

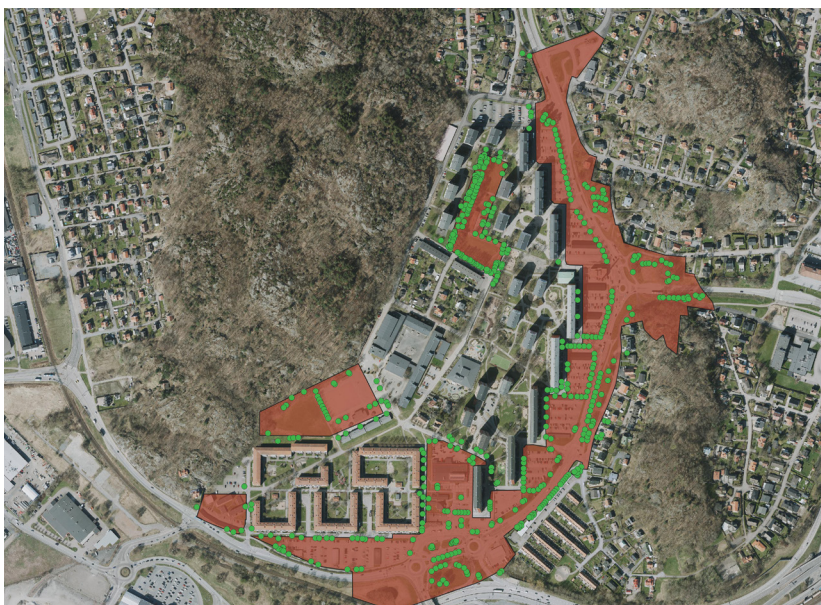
I östra delarna av planområdet, öster om Litteraturgatan återfinns ett litet naturområde med höga naturvärden, främst trädvärden. Se vidare om trädvärden i kommande stycke.

Bild: Värdefull naturmark

Trädvärden

Träd inom 15-meters buffertzoon

Utifrån stadens GIS-skikt återfinns det inom en buffertzoon på 15 meter 514 träd. Många av dessa står i alléer och innehar biotopskydd. Vid en översiktlig studie av trädvärden finns utöver dessa alléer ett antal träd som innehar särskilda värden och därmed behöver skyddas i detaljplan. En fördjupande trädinventering behöver göras för att fastställa detta samt identifiera övriga eventuella skyddsvärda träd, ser vidare på sidan 29. Aktuella träd (utöver alléerna) återfinns på platserna nedan.

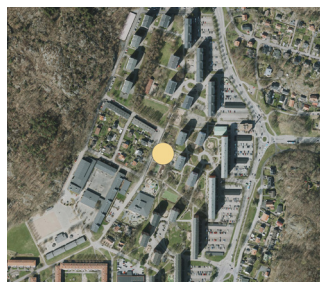
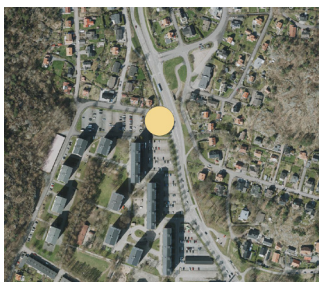
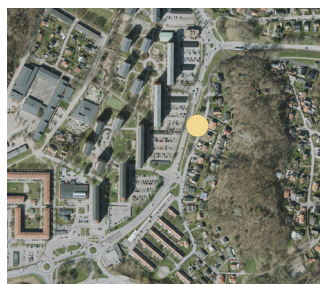
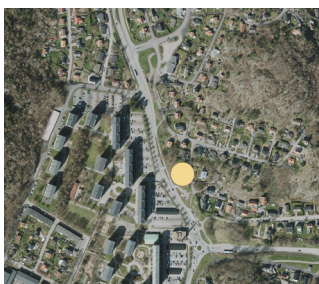

Bild: Göteborgs vackraste poppel, bör skyddas i plan

Bild: Träd som bör skyddas i plan, rödlistad ask

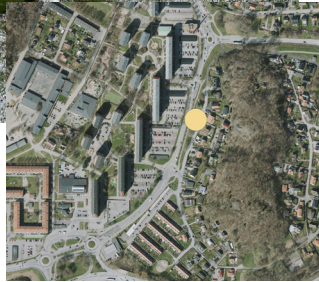

Bild: Träd som bör skyddas i plan, rödlistad ask

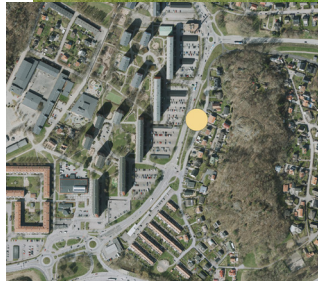

Bild: Vintergröna träd med höga värden, svarttallar

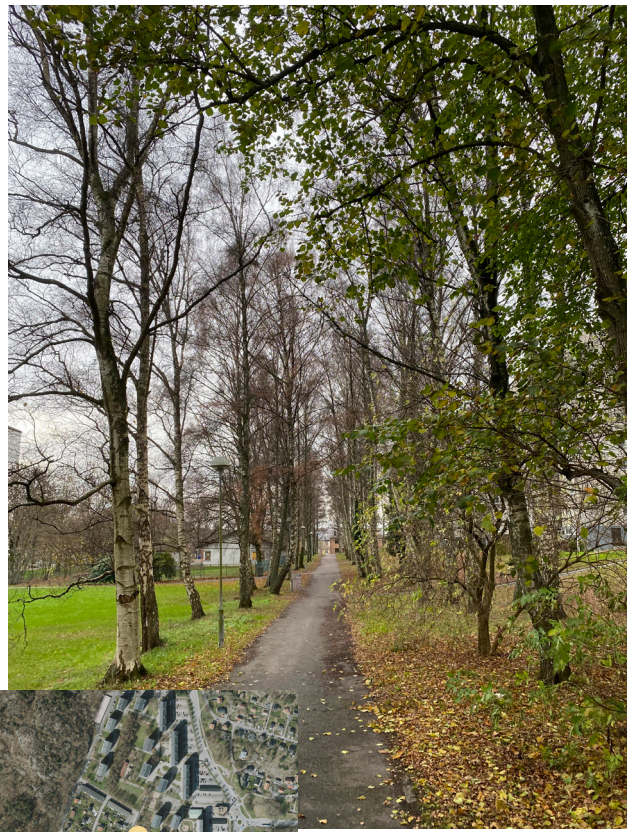
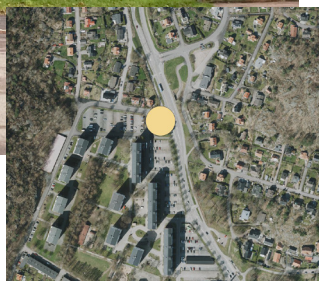
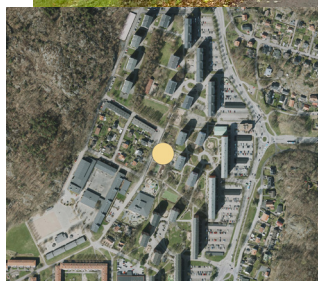
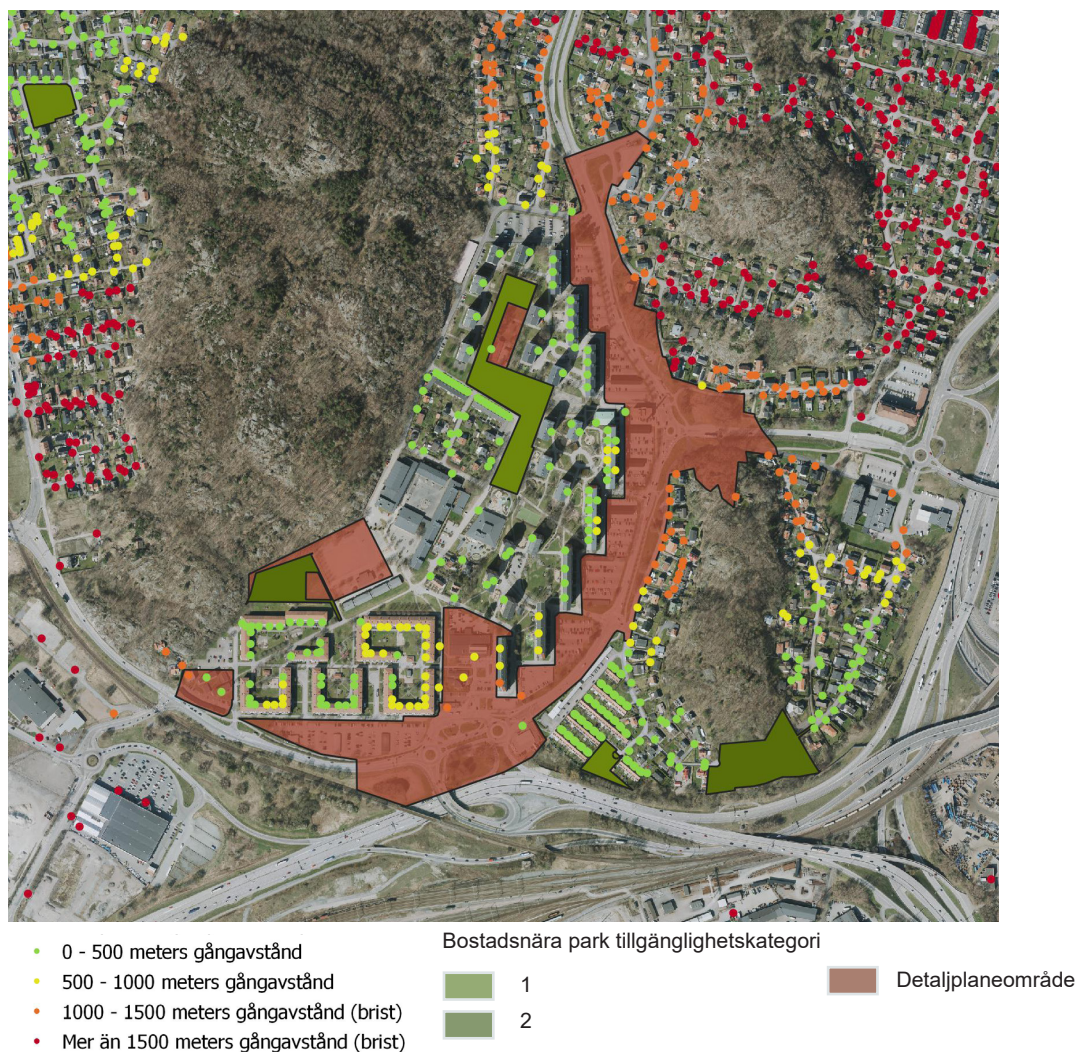

Bild: Träd med höga värden, allé i parken

Nåbarhetsanalys

Enligt riktvärden i Översiktsplan för Göteborg (2022) och Göteborgs grönplan (2022) ska alla stadens invånare ha maximalt 300 meters gångavstånd till en bostadsnära park eller naturområde som är minst 0,2 ha stort, utan att behöva korsa en större barriär. Likaså ska det finnas en större park eller naturområde med en variation av sociala funktioner och ekosystemtjänster inom 1000 meter från bostaden. Dessa stadsdelsparker ska vara minst 2 ha stora.

Kartbilden ovan visar huruvida adresspunkterna inom detaljplaneområdet har tillgång till tillgängliga bostadsnära parker. För största delen av området är tillgängligheten god i dagsläget. Innebär detaljplanen att ytan vid foten av Arödsberget ianspråkats kommer dock analysbilden att ändras och innebära en brist på bostadsnära tillgänglig park i de sydvästra delarna. I de östra delarna är adresspunkterna till stor del friliggande hus varpå behovet av

friyta kan anses vara mindre då många av värdena ofta återfinns på egen tomt. Vad som dock är viktigt är offentliga målpunkter och mötesplatser i närområdet. I resonemanget kring tillgången bör också bostadsgårdarna ingå som i många fall i området är stora och av park-liknande karaktär. Dessa innehåller i de flesta fall sociala och ekologiska värden, är öppna men kan kännas otillgängliga av folk som inte bor i området på grund av medvetenheten om dess privata karaktär.

Som tidigare nämnt är närheten till stadsdelspark bristfällig inom detaljplaneområdet. En större park, Krumeluren, ligger norr om området men på för långt avstånd enligt riktvärden i Göteborgs grönplan.

Nåbarhet till lekplats

Enligt park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser (2019) bör alla göteborgare ha tillgång till en mindre områdeslekplats inom

500 meters gångavstånd från bostaden utan att behöva korsa en större barriär. Likaså bör det finnas en större stadsdelslekplats inom 1000 meters gångavstånd från bostaden.

- 0 - 500 meters gångavstånd
- 500 - 1000 meters gångavstånd
- 1000 - 1500 meters gångavstånd (brist)
- Mer än 1500 meters gångavstånd (brist)

Bild: Lekplatser i området

Inom planområdet finns en stadsdelslekplats, vilket är en större lekplats som riktas sig till både äldre och yngre barn. De sydvästra delarna samt de nordöstra delarna innehar brist på lekplats vilket bör åtgärdas i utvecklingen av Brunnsbo och där de sydvästra delarna bör prioriteras, ser mer på sidan 27, både vad gäller närhetsperspektivet och för att ett stort antal boende ska få tillgång till lekplatser. Till resonemanget av tillgång till lekplatser bör också ingå att en del lekvärden finns på bostadsgårdarna i området. Det kan dock finnas andra begränsningar för användningen av dessa såsom att de upplevs som till för de boende i respektive bostadshus.

Detaljplanens påverkan

Detaljplanens syfte

Syftet med projektet är att ta fram en detaljplan som möjliggör för bostäder, verksamheter, resecentrum inom Brunnsbo. För att hantera den tillkommande bebyggelsen måste detaljplanen innehålla en del kommunal service. Syftet med den kommunala servicen är att säkerställa förskola och tillhörande friytor samt tillräckliga rekreationsytor för både befintliga och tillkommande bostäder. Vidare är syftet att möjliggöra spårbunden trafik längst Litteraturgatan.

Konsekvens av detaljplanen

Planen innebär ett tillskott på bostäder vilket innebär ett tillskott i befolkningen i området vilket i sin tur medför högre nyttjandegrad av befintliga lek- och grönytor. Inom och kring berörda fastigheter finns också flera träd, dels fristående, dels i alléer som kan komma att påverkas. Planen innebär också ett tillskott på bostäder i område där det råder brist på stadsdelspark. Bristen på friytor kan också medföra en konkurrens mellan skyfallsåtgärder och offentliga friytor och således en samnyttjanskonsekvens.

Behov av kompensationsåtgärder

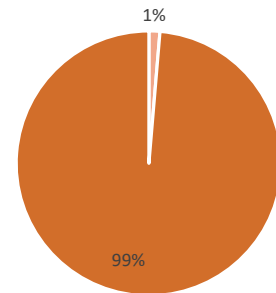
Inom ramen för detaljplanearbetet ska eventuella kompensationsåtgärder utredas. Genomförs detaljplanen kommer flera värden behöva kompenseras för och en särskild utredning görs enligt gängse rutiner. Vad som med största sannolikhet kommer att innebära de största kompensationsåtgärder är de träd som eventuellt berörs. Ett uppvuxet träd som tas ned ska enligt stadens riktlinje ersättas av tre nya träd för att kompensera för de ekosystemtjänster som ett större träd bidrar med jämfört med ett nyplanterat. Den främsta konsekvensen av detaljplanerna är tillskott av boende vilket ger upphov till ett större besöksstryck och förväntningar på omkringliggande grönytor. På så sätt behöver detaljplanen bidra med förstärkande åtgärder utifrån det ökade trycket och förväntningarna. Vidare innebär ett genomförande av detaljplanen att andelen tillgängliga offentliga friytor minskar från två till en procent genom att en yta på cirka 5300 kvm kan ianspråktas. Detta kräver kompensationsåtgärder.

Bild: Tillgängliga ytor som konsekvens av detaljplaneförslaget

Bild: Tillgängliga ytor idag

■ Tillgängliga ytor ■ Övrigt

Diagram: minskning av tillgängliga ytor vid ett genomförande av detaljplanen.

Förslag på strategi

För att skapa en hälsosam och tilltalande miljö i området föreslår förvaltningen att vissa åtgärder vidtas. De presenteras nedan genom rubrikerna Nyttja, Värna, Utveckla och Tillskapa.

Nyttja

- **Befintlig grönstruktur; Arödsberget, befintliga parker och bostadsgårdar**

Enligt grönstrategin ska bostäder ha maximalt 300 meter till bostadsnära park/natur. En bostadsnära park ska i sin tur innehålla sociotopvärdena vila, mötesplats, varierat växt- och djurliv samt grön oas. Då en tillgänglig bostadsnära park enligt planförslaget utreds för förskola blir det än mer viktigt att skydda och stärka den befintliga grönstrukturen.

I området finns många stora, gröna bostadsgårdar som många gånger innehar ovan nämnda sociotopvärden. Det är viktigt att denna typ av funktioner tillskapas även i kommande exploatering.

Kommande bostadsgårdar bör erbjuda plats för umgänge och möten med gott mikroklimat. Bostadsgården bör också erbjuda möjligheter till småbarnslek som kan fungera som ett komplement till lekplatserna i området. Genom att utveckla parken i mitten av planområdet så att denna samspelar med omkringliggande bostadsgårdar kan denna upplevas som större och med fler värden.

Värna

- **Träd och naturmark med höga naturvärden samt befintlig grönstruktur**

Det är av största vikt att bevara så stor del av grönskan som möjligt för att inte minska biologisk mångfald och ekosystemtjänster i området på helheten. Många gröna kopplingar och spridningsvägar är redan brutna av befintlig exploatering vilket medför att de befintliga bör identifieras och värnas i en naturvärdesinventering. Byggnadernas storlek (bredd, djup och höjd) bör anpassas för att mildra effekten på viktiga naturvärden och fågelliv.

För oförändrad alternativt förbättrad tillgänglighet till Arödsberget bör följande entrépunkter värnas och stärkas. Eventuell förskolebyggnad bör placeras så att dessa behålls.

Trädvärden bör inventeras och träd med höga värden (utöver de identifierade under stycket ”trädvärden”) bör skyddas i detaljplan. Så även området på bild nedan till höger.

Entréer mot Arödsberget som bör hållas tillgängliga för allmänheten

Utveckla

• Befintliga grönytor och anläggningar

Befintlig bostadsnära park i mitten av detaljplaneområdet innehållandes bland annat Rimsmedsgatans lekplats bör utvecklas för fler sociala värden samt ekosystemtjänster i området. Parken bör också studeras utifrån att den kan öppnas upp mot befintliga bostadsgårdar så att boende och besökare upplever området som en enhet snarare än större yta med fragmenterade delar uppdelad av stängsel. En utveckling av parken bör göras i samverkan med kringliggande bostadsbolag, inom ett sådant arbete bör det utredas huruvida parken kan förlängas österut (se vidare i nästa stycke).

Naturmark med höga trädvärden som bör skyddas i plan.

Sociala värden samt förutsättningar för ekosystemtjänster bör också utvecklas på Arödsberget för att möta den ökade användningen av grönytor. Området har potential att ge värde till fler om stigarna ses över och eventuellt rustas upp, möjligheter att tillföra sociotopvärden kan studeras. Stigarna skulle kunna tillgängliggöras genom att breddas på vissa ställen, jämna ut underlaget samt ta bort hinder som finns längs stigen idag.

Utveckla vistelsevärden vid Litteraturgatan, i form av bland annat trädrader. Gestaltningen och mötet mellan bebyggelse och gata/spår blir viktig för upplevelsen av stadsrummet.

• Utveckla gröna kvaliteter på kvartersmark

Samverka med exploatörer för att utveckla grönstrukturen i området. Både på kommande förskolegård men också på bostadsgårdar. Ställ krav på grönytefaktor vid exploatering för att ekosystemtjänster i området ska öka utifrån dagsläget. Stärk ekosystemtjänster och sociala värden på Brunnsbotorget.

Utveckla ett aktivt och lösningsfokuserat arbete mellan olika

förvaltningar och skeden för att träd kan skyddas i så stor mån som möjligt och att de som tillkommer får rätt utrymme i förhållande till ledningar och underbyggnader. Standardlösningar och mått behöver relateras till det övergripande ekosystemtjänstperspektivet, liksom att hitta lösningar för förvaltningsskedet.

Skyfallsproblematiken och samnyttjansfrågan bör också utredas och utvecklas vidare inom detaljplanearbetet.

Tillskapa

- **Offentlig friyta, platsbildning och lekplats**

Det råder brist på stadsdelspark i området i dagsläget. Resurser behöver därmed läggas på parkutveckling som möter de behov av offentliga friytor i området. Inom detaljplanearbetet bör det utredas om ytan markerad i gult på bilden till höger kan planläggas som allmän plats park och skapa ett stråk genom området. Utvecklas befintlig park samt att den förlängs genom att omfatta även denna yta kan delvis kompensera för brist på stadsdelspark. Ytan är kommunalt ägd genom bolag. En dialog bör föras med rätt instans för att se över möjligheterna till detta. Även ytan som i dagsläget är en öppen förskola bör ses över för att ett sammanhängande parkrum kan utvecklas.

Föreslagen utvidgning av parken i gult

Utanför folkets hus bör planläggas som allmän plats för platsbildning med sociala och ekologiska värden. Om ytan behöver användas för skyfall bör en skyfallslösning möjliggöra för sociala och ekologiska värden på platsen.

Då bristen på lekplats i de sydvästra delarna av planområdet är påtaglig bör det utredas huruvida det är möjligt att tillskapa en områdeslekplats i dessa delar av planområdet.

Föreslagna strategier

- Utveckla sociala och ekologiska värden utanför folkets hus samt på Brunnbo torg
- Förläng befintlig park österut
- Utveckla parken för ökat samspel med omkringliggande områden
- Utveckla värden på Arödsberget
- Tillskapa områdeslekplats i sydväst
- Skydda träd och naturmark i detaljplan
- Värna entrépunkter

Ytterligare utredningar

Förslagshandling för parken

För en utveckling av parken bör en förslagshandling tas fram, förslagsvis i samverkan med omkringliggande bostadsbolag för ett ökat samspel mellan parken och bostadsgårdarna.

Förslagshandling för områdeslekplats

Vid utveckling av områdeslekplats i de sydöstra delarna av planområdet bör en förslagshandling tas fram.

Naturvärdesinventering

En naturvärdesinventering behöver tas fram med en särskild fördjupning kring träden.

Förstärkningsåtgärder på Arödsberget

Hur en mer tillgänglig stig för åtkomst till Arödsberget kan utformas behöver utredas och kostnadsbedömas, liksom möjligheter att tillföra fler sociotopvärden på berget och längs stigarna, genom exempelvis sittplatser.

Kompensationsåtgärder

Hur de värden som går förlorade i och med planarbetet kan kompenseras behöver utredas vidare.

Bilaga: Planeringsförutsättningar

Göteborgs grönplan

Göteborgs grönplan syftar till att visa hur Göteborg kan stärkas som en stad med stora gröna kvaliteter, ur ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv, samtidigt som staden utvecklas. Den är vägledande för Göteborgs Stads alla planerande, byggande och förvaltande förvaltningar och bolag.

Riktvärden för park och naturområden

Grönplanen beskriver och sätter minsta mått på olika typer av gröna friytor, och klargör att alla boende och arbetande i Göteborg ska ha tillgång till parkmark inom 300 m från bostaden eller arbetsplatsen.

Typ av område	Närhet till bostad utan barriär	Storlek	Kvaliteter
Bostadsnära parker och naturområde Litet grönområde som används främst av boende och verksamma i omgivande kvarter	Inom 300 meters promenad från bostad Inte korsa trafikleder, större vattendrag eller större nivåskillnader	Minst 0,2 hektar	Societopvärden: Vila, Mötesplats Varierat växt- och djurliv Grön oas/plats/park/natur
Stadsdelspark Park som framförallt besöks av de som bor i den omgivande stadsdelen	Inom 1 kilometers promenad från bostad, 15 minuters promenad Inte korsa trafikleder, större vattendrag eller större nivåskillnader	Minst 2 hektar	Societopvärden: Vila, Mötesplats, Picknick, Sällskapslek, Promenad, Lek Variation i karaktär mellan närliggande stadsdelsparker Varierat växt- och djurliv Grön oas/plats/park/natur
Stadspark Mångfunktionell park som är så attraktiv att den lockar människor från hela Göteborg	30 minuter med kollektivtrafik	Tillräckligt stor och attraktiv för att rymma och locka många människor och tåla användning	Tydligt särpräglad karaktär Variation mellan olika stadsparker Rikt växt- och djurliv
Större natur- och rekreationsområde Stort naturområde med ett flertal biologiska och rekreativa värden	30 minuter med kollektivtrafik	Tillräckligt stor och attraktiv för att rymma och locka många människor och tåla användning	Tydligt särpräglad karaktär Rikt växt- och djurliv

Källa: Göteborgs stad (2022). *Göteborgs Grönplan - för en nära, sammanhållen och robust stad 2022-2030*.

Sociotopvärden

Sociotopvärden är ett sätt att beskriva kvaliteter på en plats, och vilka förutsättningar en park måste ha för att kunna inhysa en viss funktion. Sociotopvärden används som ett planeringsverktyg med syfte att skapa mångfunktionella parker och naturområden av hög kvalitet.

Stadens grönstruktur ska ha förutsättningar för att inhysa olika sociotopvärden. I följande tabell redovisas de sociotopvärden som ska finnas i en bostadsnära park respektive en stadsdelspark, och vilka fysiska förutsättningar detta kräver:

Kvaliteter (sociotopvärden)		Förutsättningar	Inom max 1 kilometers promenad från bostaden
Picknick	» Picknick » Grilla » Utflykt med fika	» Attraktiv plats » Tillgängliga platser	
Sällskapslek	» Boule » Kubb » Brännboll	» Parken behöver vara minst 45 meter bred » Plan, öppen yta klippt gräs	
Promenad	» Promenera » Vandra » Strosa	» Underlag, tillgänglighet, variation » Minsta mått sammanhängande stråk 500 meter » Möjlighet att vila – sittplatser » God orienterbarhet	
Lek	» Lekplats och/eller fri lek » Till exempel: kojbygge, åka lådbil, åka pulka, klättra, cykla, vattenlek	» Tillrättalagd lek i form av lekredskap och/eller ej tillrättalagd lek i form av annat än lekredskap » Plan yta och/eller terräng	
Vila	» Lugn och ro » Avkoppling » Hämta kraft	» Större delen av parkytan understiger ljudnivå på 50 decibel	Inom max 300 meters promenad från bostaden
Mötesplats*	» Folkliv » Umgås » Titta på människor » Ha möten	» Parken behöver vara minst 45 meter bred » Innehålla sittplatser » Minst hälften av parkytan är solbelyst klockan 12 vid vårdagjämning » Plan öppen yta	
Grön oas	» Lummighet och/eller omslutande rumslighet » Kontrast mot omgivningen	» Huvudsakligen vegetationstäckt mark » Parken behöver vara minst 45 meter bred	
Varierat växt- och djurliv	» Många arter av växter och djur	» Variation av livsmiljöer: både övergripande livsmiljöer såsom lövskog, och småskaligare, som exempelvis grova träd och bohål. » Stor biologisk mångfald	

* Naturområden har i vissa fall andra förutsättningar än park för att erbjuda mötesplats. Här är folkliv inte alltid det mest uppskattade. Förutsättningar kan vara en glänta, en utsiktsplats eller en grillplats.

Källa: Göteborgs stad (2022). *Göteborgs Grönplan - för en nära, sammanhållen och robust stad 2022-2030*.

Tillgänglig park och natur

Utöver fysisk närhet påverkas människors tillgång till park och natur av hur tillgängliga områdena är. Olika grupper av människor har olika behov och det är därför viktigt att planera för alla människors olika förutsättningar. Enligt Göteborgs grönplan bör Stadens parker och naturområden i möjligaste mån vara tillgänglighetsanpassade och användbara för alla.

Stadens grönområden har klassificerats i tre olika kategorier utifrån deras förutsättningar att rymma parkkvaliteter med avseende på tillgänglighet, både vad gäller angöring och vad gäller krav på relativt plana ytor för vistelsekvaliteter:

Tillgänglighetskategorier	
Kategori 1	Områden där i stort sett hela ytan har förutsättningar att fungera ur tillgänglighetssynpunkt. Större delen av ytan, minst 0,2 hektar, utgörs av en relativt plan yta. Ytor i denna kategorin är oftast renodlade parkmiljöer, men kan skötas mer eller mindre intensivt.
Kategori 2	Områden som i delar har förutsättningar att fungera ur tillgänglighets-synpunkt men i andra delar är otillgängliga. Minst 0,2 hektar av ytan utgörs av en relativt plan yta. Dessa ytor är ofta hybrider mellan park- och naturmiljöer.
Kategori 3	Områden med begränsade förutsättningar att fungera ur tillgänglighets-synpunkt. Mindre delar bedöms kunna tillgängliggöras men detta kräver generellt större insatser. Ytor i denna kategori är generellt kuperade naturmarksområden eller extensivt skött parkmark med svår topografi. Notera att dessa områden kan ha stora rekreativa värden för dem som har möjlighet att nyttja dem.

Riktlinje för lekplatser

Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser ska ge vägledning för hur förvaltningen ska planera, sköta, förvalta och utveckla stadens lekplatser. Fem principer har tagits fram och ska ligga till grund för arbete med allmänna lekplatser och andra lekmiljöer. För att skapa en lekvänlig stad ska stadens lekplatser vara: nära; för alla; utvecklande och stimulerande; säkra samt hållbara. Den allmänna lekplatsen är en viktig oas för barn och fyller en betydelsefull funktion som offentligt rum och mötesplats i staden. Alla i Göteborg ska ha nära till utomhuslek, framför allt genom allmänna lekplatser men också genom andra lekmiljöer.

Riktvärden för lek

Typ av lekplats	Närhet till bostad utan barriär	Storlek
Lekmiljö Lek sker inte bara på lekplatser utan finns överallt där barn rör sig. Genom att skapa andra lekmiljöer, eller stärka och utveckla befintliga lekvärden i staden, kan vi synliggöra barnen och välkomna till lek för alla i det offentliga rummet.	Överallt i staden. Bör finnas inom 300 meters promenad från bostaden utan att passera större barriär.	Kan variera från en punkt eller stråk till ett större område.
Områdeslekplats Områdeslekplatsen är framförallt viktig för de yngre barnen och för de barn som börjar röra sig på egen hand i den offentliga miljön. Vid planeringen av denna typ av lekplats bör dessa två grupper särskilt prioriteras. Områdeslekplatserna ska inte ersätta fastighetsägarens skyldighet enligt plan- och bygglagen att tillhandahålla friyta som är lämplig för lek i närheten av bostaden.	Bör finnas inom 500 meters promenad från bostaden utan att passera större barriär.	Ska ge möjlighet för att några olika typer av aktiviteter kan pågå samtidigt. För att ge barn tillräckligt med lekutrymme och minska slitaget behöver lekplatsen storlek också anpassas till invånarantal och tillgång till andra lekplatser i närheten.
Stadsdelslekplats Stora lekplatser som besöks av de som bor i hela stadsdelen och är samlingsplats för alla åldrar och många olika grupper.	Bör finnas inom 1 kilometer från bostad.	Ska ge möjlighet för att flera olika typer av aktiviteter kan pågå samtidigt för flera grupper av barn i olika åldrar och vuxna. För att ge barn tillräckligt med lekutrymme och minska slitaget behöver lekplatsernas storlek också anpassas till invånarantal och tillgång till andra lekplatser i närheten.
Utflyktslekplats Utflyktslekplatserna ska vara unika, stora, generationsövergripande och strategiskt belägna lek- och mötesplatser som är värda att ta sig till från hela staden. De ska upplevas välkomnande för alla.	Väl spridda över hela staden	Ska vara stora och ge möjlighet för att många olika typer av aktiviteter kan pågå samtidigt för många grupper av barn i olika åldrar och vuxna.

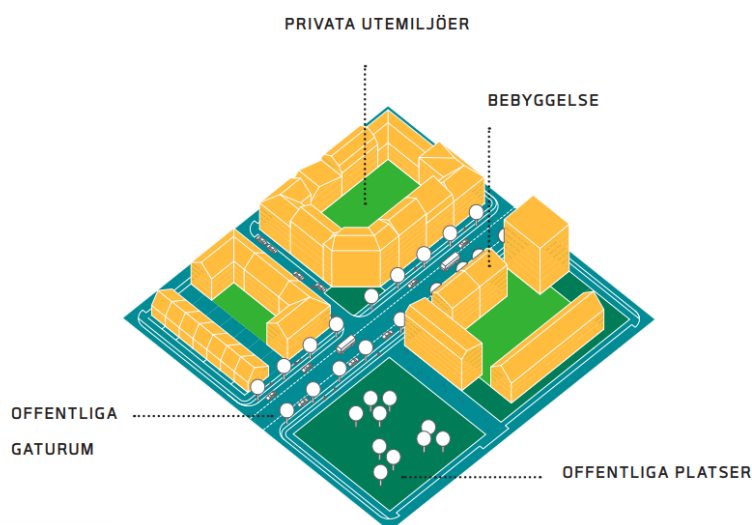
Källa: Göteborgs stad (2019). *Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser*

Offentlig friyta

I rapporten Mäta stad (Ståhle et al. 2016) beskrivs att: *”En stad behöver offentliga platser för grundläggande samhällsändamål som social integration, allmänna möten, platsidentitet, rekreation, naturupplevelser samt barns lek och utveckling. Dessa funktioner kan inte lösas på privat mark utan representerar allmänna värden som bara kan skapas i det offentliga rummet. Offentliga platser är till exempel torg, parker och naturområden. Dessa platser är i olika grad ytkrävande och i planeringen behöver mark avsättas.”*

FN:s organ för boende och stadsbyggnadsfrågor, UN Habitat har studerat frågan och kommit fram till en rekommendation om minst 15% offentliga platser för att tillgodose behovet av torg, parker och naturområden. Rekommendationen är ett underlag till rapporten Mäta stad, till stadsbyggnadskontorets arbete med indikatorer för gestaltad livsmiljö (Stadsbyggnadskontoret, 2021) och för Göteborgs stads inriktning om att de offentliga friytorna i fortsatt förtätning av staden bör utgöra minst 15% av den totala markytan (Översiktsplan för Göteborg, 2022).

Stadens byggstenar: offentliga platser, gaturum, privata utemiljöer och bebyggelse

Källa: Ståhle et al. (2016). *Mäta stad - en guide till forskningsdriven stadsbyggnad*.

Samnyttjande av allmän plats park/natur

Park- och naturförvaltningen har ett inriktningsbeslut gällande samnyttjande av allmän plats park och natur. Samnyttjande är när samma markområde används för två eller flera olika ändamål, oftast vid olika tidpunkter på dygnet. Ett exempel på samnyttjande är när en yta som är planlagd för huvudändamålet park även ämnas att användas av en bestämd sekundäranvändare, exempelvis Kretslopp och vatten för funktionen dagvattenanläggning.

Nedan kriterier och tillhörande checklista ska användas för att bedöma om samnyttjande av allmän plats park eller natur är lämplig. För att kunna genomföra en lämplighetsprövning av samnyttjande i enskilt fall behöver området ha tillgång till minst 15 % offentlig friyta, utöver yta som diskuteras för samnyttjande. Om riktvärdet inte uppnås i det aktuella området behöver 15 % offentlig friyta först säkras innan samnyttjande kan utredas.

Samnyttjan allmän plats PARK/NATUR – kriterier

- Bedömning om samnyttjan ska göras i ett tidigt skede i samband med att ramarna sätts för tillgång offentlig plats.
- Samnyttjad yta ska utgöra max 30 % av aktuellt park/naturområde.
- Platsen är utformad och sköts för allmänt parkändamål inom park- och naturs budget i samråd med sekundäranvändare.
- Inget staket eller avgränsning som möjliggör låsning eller utestängning av besökare. (Staket kan uppföras för säkerhet)
- Inga byggnader eller faciliteter för annat än parkändamål
- De kvaliteter som samnyttjas är "ytqualiteter" eller platsspecifika kvaliteter. Exempel kan vara stora öppna ytor för spring och bollek, klätterträd eller buskar för lek, pulkabackar eller särskilda naturupplevelser. De lekvärden som tillgodoses hör framförallt hemma i "den vilda zonen" men även delar av den "vidlyftiga zonens lekvärden", såsom de beskrivs i dokumentet "Utemiljö vid förskolor i Malmö - ett verktyg för planering, utformning och bygglovgranskning" kan vara lämpliga att samnyttja på allmän plats
- Bedömning av lämplighet, omfattning av samnyttjan och ytanspråk görs i respektive aktuellt fall genom "Samnyttjan allmän plats – checklista Park- och natur" resp. sekundäranvändares checklista.

Samnyttjan allmän plats PARK/NATUR – checklista

Förutsättningar för användning av checklistan

- 15 % offentlig grönyta eller annan överenskommen siffra för området säkras utöver yta som diskuteras för samnyttjan.
- Användningen följer Samnyttjan allmän plats PARK/NATUR – kriterier

1. VAD? Önskemål

Vilka verksamheter? Viken omfattning? Var inom området?

2. OM? Övergripande lämplighet för området som helhet

Prövning lämplig utifrån nulägesanalys av friyta i området som helhet? Hur mycket friyta finns? Möjligt i föreslaget läge med tanke på kvalitet? Hur många skolor/förskolor nyttjar redan?

3. HUR? Förutsättningar för platsen

- Kvaliteter som kan samnyttjas
[bedömning av parkens karaktär, naturtyp/slittållighet]
- Kategori och storlek
[stadsdelspark, bostadsnära park, storlek etc]
- Möjlig avgränsning/zonering/materialitet
[hur skulle möjlig avgränsning kunna fungera i parken som helhet? Förutsättningar för gestaltning? Höjd? Rumsligt, material mm. Redovisas med skiss]
- Barnens avtryck/parkens uttryck
[i vilken omfattning är det möjligt för verksamheten att påverka platsen utifrån parkens karaktär/övrig användning]

HUR? Riskanalys

- Risk för slitage *[om användningsgrad fel]*
liten medel hög – motivera
- Risk för undanträngning *[av andra grupper]*
liten medel hög – motivera

4. FÖRSLAG

Samnyttjan lämplig *[grad av samnyttjan]* under förutsättning att.../Samnyttjan inte lämplig på grund av...

5. EKONOMISKA KONSEKVENSER

Samnyttjan enligt förslag innebär ökade driftkostnader med ... xxx kr.
Motivera

Läs mer

- Göteborg stad (2022). *Göteborgs Grönplan för en nära, sammanhållen och robust stad 2022-2030*.
- Göteborgs stad (2022). *Översiktsplan för Göteborg*. Hämtas via: <https://oversiktsplan.goteborg.se/>
- Göteborgs stad (2019). *Park- och naturförvaltningens riktlinje för lekplatser*
- Stadsbyggnadskontoret (2021). *Indikatorer för en god gestaltad livsmiljö: stadsliv och förtätning*. [Anvisning]. Göteborg stad.
- Ståhle et al. (2016). *Mäta stad - en guide till forskningsdriven stadsbyggnad*. Stockholm: Spacescape.

